

תפקידי המקדש (חלק ב) / ביטויי עבודת האדם והשראת שכינה והקשר ביניהם

בשכם, והיה האוהל מועד כדין במה גדולה, והיו
הבמות מותרות, ולכך זבחו שם בבוכים לה', וזה
ברור.

ובא וראה אמיתת דבר זה! בשופטים פרק כ'
במלחמת ישראל ובנימין כתוב (פסוק כו): 'ויעלו כל
בני ישראל וכו' ויבאו בית אל ויבכו וכו' ויעלו עולות
ושלמים לפני ה'. הרי דבבית אל הקריבו עולות
ושלמים משום דכתיב תיכף (פסוק כז) 'וישאלו בני
ישראל בה' ושם ארון ברית הא-להים בימים ההם'.
הרי דהארון היה אז בבית אל, ולכך היו מותרין
הבמות, והיו מקריבים שם בבית אל כדין במת יחיד.
ואוסיף לך להראות מי הביא אז הארון לבית אל. כי
בסדר עולם אמרו כי הך עובדא דפילגש בגבעה היה
בימי כושן רשעתיים, והיה אז ירושלים בלא איש
מבני ישראל, וכמו שאמר (שופטים י"ז, יב) 'לא נסור אל
עיר נכרי'. וזה היה סמוך למות יהושע, ועיין בהגהות
הגר"א לסדר עולם פרק יב. ובשופטים פרק א', כב:
'ויעלו בית יוסף גם הם בית אל וה' עמם', (פסוק כג)
'ויתירו בית יוסף בבית אל'. כי לדעתי פירושו כי
היה הארון אתם, וזהו 'וה' עמם', שהארון הוא
משכנו, וכמו שכתוב (יהושע כ"ד, א) 'ויתיצבו לפני
הא-להים'. לכן אז היה הארון בבית אל, ואז היה
עובדא דפילגש בגבעה. וכל זה ברור. ובמשנה פרק
משוח מלחמה (סוטה מד ע"א) 'כי ה' א-להיכם ההולך
עמכם להלחם לכם' וגו' (דברים כ', ד) – זה מחנה
הארון.

והנה בירושלמי מגילה פרק קמא הלכה יב: ר' ייסא
בשם ר' יוחנן: זה סימן: כל שהארון בפנים – הבמות
אסורים, יצא – הבמות מותרות [וזהו כמו שפירשנו
מהתוספתא]. בעי ר' זירא קומי ר' ייסא: אפילו
לשעה, כגון ההיא דעלי? ולפי מה שפירשתי, מוכח
דאפילו לשעה אם יצא, הבמות מותרין. וצריך לומר
דדוקא כשיצא למלחמה שלא נח בשום מקום, שפיר
בעי אם הבמות מותרין. מה שאין כן כאן, נח בשכם,
ונח בבית אל.

על סמך התוספתא והירושלמי מבאר המשך חכמה כי מה
שקובע לעניין היתר הבמות ואיסורן הוא מקום הארון: אם
הארון בפנים, הבמות אסורות; ואם בחוץ – ואפילו לשעה,
כמו בבית אל – הבמות מותרות.

מהי המשמעות הרוחנית של הצמדת הארון לבמה הגדולה
או ניתוקם? נראה כי הימצאות הארון במקומו, משמעה
שהשכינה מתגלה במקום זה, ועל כן אסור להקריב מחוצה
לו; אך כשאין הארון במקומו, אין מקום מסוים ומוגדר
להתגלות השכינה, ובמצב כזה אפשר להקריב בכל מקום
ומקום.

בשיעור זה נמשיך לבדוק את תפקידי המקדש, את הזיקה
ביניהם, ואת ביטוייהם העיקריים בחיי המקדש.

א. היתר במות והקשר בין מקום השראת השכינה למקום העבודה

ראינו בשיעור הקודם את המשנה בזבחים (פ"ד משניות ד-ה) על
אודות היתר הבמות ואיסורן: משהוקם המשכן נאסרו
הבמות עד בואם לגלגל; הן נאסרו שנית בשילה; ונאסרו
בשלישית לאחר הקמת המקדש בירושלים, ומאז שוב לא
היה להן היתר. בפרקי הביניים – עד שלא הוקם המשכן
ובתקופות הגלגל, נוב וגבעון – היו הבמות מותרות. מהו
העיקרון המנחה בשאלת היתר הבמות כאשר המשכן קיים?

נדמה כי המאפיין העיקרי של מצב המשכן בגלגל, בנוב
ובגבעון הוא שהארון אינו במשכן: בזמן הגלגל היה הארון
עם ישראל במלחמת כיבוש הארץ; ובנוב ובגבעון הייתה
הבמה הגדולה בלבד, בעוד שהארון שהה עשרים שנה
בקריית יערים, ואחר כך בעיר דוד.

היטיב לנסח את העיקרון המנחה הזה המשך חכמה
בפירושו לדברים (י"ב, ה ד"ה לא תעשון):¹

איתא בתוספתא סוף זבחים (פ"ג ה"ח): איזהו במה
גדולה בשעת היתר במות [פירוש, אימתי ואיך
היתה במה גדולה אשר בשביל זה היו הבמות
מותרין להקריב בכל במות יחיד]? אוהל מועד נטוי
כדרכו [כמו במדבר ובשילה] והארון לא היה נתון שם
[שבנוב וגבעון היה הארון בפלשתים ובבית עובד
אדום, וקריית יערים ובירושלים] – לכן הבמות
מותרין. אבל בשילה היה הארון באהל מועד, ולכך
היו הבמות אסורים. זהו פירוש התוספתא. והא
דבגלגל היו הבמות מותרות, משום דלא נחו מכיבוש
נחלה, וכמו דאמרו בזבחים 'כי לא באתם עד עתה
אל המנוחה' (דברים י"ב, ט), דנחו מכבוש, יעויין שם.
והנה מעשה זה דבוכים היה אחרי מות יהושע, ובימי
הזקנים שעבדו את ה', וכמו שפירשו המפרשים.
והזקנים – ימים האריכו, שנים לא, כמו שאמרו
חז"ל (סדר עולם רבה פרק יב). ואם כן, היה תיכף אחרי
מות יהושע. ובמיתתם נאמר ביהושע כ"ד, א:
'ויאסוף יהושע את כל שבטי ישראל שכמה וכו'
ויתיצבו לפני הא-להים'. ובפסוק כו: '[ויקח אבן
גדולה] ויקימה שם תחת האלה אשר במקדש ה'.
ופרש"י, לפי שהביאו שם הארון, כמו שנאמר למעלה
'ויתיצבו לפני הא-להים'. אם כן היה אז הארון

1 הציטוט מתוך מהדורת הרב קופרמן, ירושלים תשנ"ז, עמ' פט-צא.
ההערות בסוגריים מרובעים מאת המהדיר.

חשיבותם וקדושתם; ואילו הביצוע מתחיל במסגרת, על מנת להכניס לתוכה את הכלים.

בהקשר שלנו, ייתכן⁴ שהכלים מייצגים את עבודת האדם,⁵ והבית – את השראת השכינה. משה מסמל את ההעפלה האנושית אל הקב"ה – "וְאֵל מֹשֶׁה אָמַר עֲלֵה אֵלַי ה'" (שם כ"ד, א) – ואילו בצלאל הוא "בצל א-ל", בצל השכינה, וניתנה לו חכמה א-לוהית, "רוח א-לֵהִים בְּחַכְמָה וּבְתַבּוּנָה וּבְדַעַת וּבְכָל מְלָאכָה" (שם ל"א, ג). ברור לכול שלהשראת שכינה דרושים גם כלים וגם בית, אך כל אחד מהם הדגיש דבר אחר: משה – את הכלים, וצלאל – את הבית.

ג. כיוונים במשכן

המשכן ובתי המקדש (כולל מקדש יחזקאל) בנויים על ציר מזרח-מערב. בציר זה מכון הכול: הכניסה, עבודת האדם, דרגות הקדושה וכו'. ככל שהולכים מערבה, הקדושה עולה: מהחצר לקודש, ומהקודש – לקודש הקודשים.⁸ ציר זה מסמן בעצם את הקדושה, וכפי שדרשו חז"ל על אנשי דור הפלגה ועל לוט אשר 'נסעו מקדם' (=מזרחה) (בראשית י"א, ב; י"ג, יא) כי הם 'הסיעו עצמם מקדמונו של עולם' (בראשית רבה לח ז, מא ז). גם הרוח היוצאת מעם ה' היא בדרך כלל בציר זה, וכך הדבר בקריעת ים סוף, במכות מצרים ובשליו.

בניצב, בציר צפון-דרום, עומדים המזבח והכבש, המייצגים, כזכור, יותר מכל כלי אחר את עבודת האדם את הקב"ה מלמטה למעלה. זהו אפוא הציר האנושי. ראיות נוספות לקביעה זו במימרותיו של רבי יצחק: "כל הנותן מטתו בין צפון לדרום, הויין ליה בנים זכרים" (ברכות ה ע"ב); "הרוצה שיחכים – ידרים, ושיעשיר – יצפין, וסימניך: שלחן בצפון ומנורה בדרום" (בבא בתרא כה ע"ב).

המשכן – ביתו של הקב"ה, מקום השראת שכינה – מכון, אם כן, ממזרח למערב, עד קודש הקודשים; ואילו המזבח, מקום עבודת האדם, מכון בין צפון לדרום.⁹

להלן ברצוננו לסקור במבט-על, בראשי פרקים, את מכלול הפעילות שבמקדש ולסווגה על פי שתי מטרותיו העיקריות.

נמצאנו למדים כי עם כל המעמד העצמאי של הארון מחד ושל המזבח (הבמה הגדולה) מאידך, עדיין יש זיקה חשובה בין שניהם, והימצאותם יחד שוללת את האפשרות להקריב בכל מקום אחר. דבר זה מבליט את אחדות ההופעה הא-לוהית: הפרדת הארון מן המזבח והוצאתו ממקומו מנתקת בעצם את העבודה מהשראת שכינה, וממילא מן המקום; במצב כזה אין אחדות ההופעה הא-לוהית מתגלה, ועל כן ניתן לעבוד את ה' בכל מקום ומקום.

הימצאות הארון במקדש משפיעה גם על תחומים שמעבר לו, למשל:

דכל זמן שארון ושכינה שרויין שלא במקומן – אסורין בתשימש המטה (עירובין סג ע"ב).

מדוע נאסרו בפריה ורביה בזמן זה? המפרשים העלו כיוונים שונים (עיין למשל ריעב"ץ ומהרש"א). על פי דרכנו נוכל להציע כי החיבור המלא בין איש ואשתו תלוי בחיבור המלא והשלם בין כנסת ישראל לאביהם שבשמים, דהיינו: כשהשכינה שורה במקום אחד בלבד, ולשם באים הכול לעבוד את ה'.² אך כשאין הארון במקומו, וניתן לעבוד את ה' בכל אתר ואתר, אין החיבור השלם בין הקב"ה וכנסת ישראל מתגלה, וממילא נאסר גם החיבור בין איש לאשתו.³

ב. כלים ומבנה

הגמרא בברכות (נה ע"א) מביאה דיון בין משה לצלאל בדבר סדר בניין המשכן:

אמר רבי שמואל בר נחמני אמר רבי יונתן: בצלאל על שם חכמתו נקרא. בשעה שאמר לו הקדוש ברוך הוא למשה: 'לך אמור לו לבצלאל: עשה לי משכן ארון וכלים', הלך משה והפך, ואמר לו 'עשה ארון וכלים ומשכן'.

אמר לו: משה רבינו, מנהגו של עולם אדם בונה בית ואחר כך מכניס לתוכו כלים, ואתה אומר 'עשה לי ארון וכלים ומשכן'? כלים שאני עושה – להיכן אכניסם?! שמא כך אמר לך הקדוש ברוך הוא: עשה משכן ארון וכלים.

אמר לו: שמא בצל א-ל היית וידעת?

הגמרא מתייחסת להבדלי הסדר בין פרשת תרומה לפרשת ויקהל: ציווי של ה' בפרשת תרומה פותח בכלים – ארון, כפורת וכרובים, שולחן ומנורה – ורק אחר כך בא המבנה; ואילו בפרשת ויקהל, הן בציווי של משה לבני ישראל (שמות ל"ה, יא-טז) הן בתיאור העשייה בפועל על ידי צלאל (שם ל"ו, ח - ל"ח, כ), מופיע תחילה המבנה, ואחריו הכלים.

להבדל זה ייתכנו הסברים רבים, למשל: הציווי עוסק בתכנית האידאולית, ועל כן הוא פותח בכלים, מפני

2 הלכנו בזאת אחר תירוצם השני של תוספות שם ד"ה כל, עיין שם.

3 השוואה דומה עולה למשל גם בשיר השירים רבה א על הפסוק "אף ערשנו רעננה" (שיר השירים א', טז) – "מה מטה זו אינה אלא לפריה ולרבייה" וכו' – ובכלל מדימוי הארון למיטה, שעל אודותיו נרחיב בהמשך.

4 כך מציע הרב אלי בלום, "בית המקדש כמקום עבודה והשראת שכינה", בתוך: תורה מציון: קובץ מאמרים לזכרו של ד"ר משה גרין ז"ל, ירושלים תשס"ב, עמ' 163-173.

5 הכוונה כמובן לכלים שבקודש ושבחצר – המנורה, השולחן והמזבחות – ולא לארון, לכפורת ולכרובים, שאינם כלי עבודה.

6 בפרק זה נלך בעקבות הרב מ' שפיגלמן, "סדר וכיוון בפרשיות התורה", דף קשר גיליון 765, <http://www.etzion.org.il/dk/1to899/765mamar.htm>.

7 למשמעות הכוללת של שכינה במערב נייחד בל"ה שיעור נפרד.

8 גם כלי המקדש מכוונים על ציר מזרח-מערב – "אורכן לאורכו של בית ורחבן לרוחב הבית" (רמב"ם הלכות בית הבחירה פ"ג ה"ב) (אמנם באשר למיקום המנורה נחלקו תנאים, ואכמ"ל). יוצא הדופן הוא ארון העדות, שהוא המקום המקודש ביותר במשכן, שכל הכלים מובילים אליו, ועל כן הוא מכון צפון-דרום, בניצב לצירו הכללי של המשכן.

9 אמנם יש עדיין מקום לעיין ביחס בין עבודת האדם במזבח, שכינונה צפון-דרום, ובין עבודת האדם בקודש, שכינונה מזרח-מערב, וצ"ע.

התפלה אשר יתפלל עבדך אל המקום הזה

(מל"א ח', כט).

הראייה והשמיעה הא-לוהיות מאפשרות בעצם את המפגש של האדם, באמצעות מעשיו במקדש, עם הקב"ה.

4. התגלות בתורה ובמשפט – במשפט הסנהדרין בלשכת הגזית הסמוכה למזבח (דברים י"ז, ח-ג), לקיים מה שנאמר "כי מציון תצא תורה ודבר ה' מירושלם" (ישעיהו ב', ג; מיכה ד', ב); בחושן המשפט (שמות כ"ח, ל); בספר התורה שבלב המקדש – בקודש הקודשים.

5. מקום כפרה ותשובה – יסוד הדברים בכך שהתשובה, כמקדש עצמו, קדמה לעולם (תנחומא נשא יא). החוטא מתוודה על חטאו ומגיע למקדש על מנת שיתכפרו עוונותיו, ומכאן שהמקדש הנו מקום של תקווה, הפותח את האפשרות להתחיל מחדש לאחר החטא. ביטוי למשקל המרכזי של מרכיב זה במהות המקדש ראינו (שיעור 2) בדברי אבות דרבי נתן (פ"ד ה"ה): "פעם אחת היה רבן יוחנן בן זכאי יוצא מירושלים, והיה רבי יהושע הולך אחריו, וראה בית המקדש חרב. אמר רבי יהושע: אוי לנו על זה שהוא חרב, מקום שמכפרים בו עונותיהם של ישראל! אמר לו: בני, אל ירע לך. יש לנו כפרה אחרת שהיא כמותה. ואיזה זה? גמילות חסדים, שנאמר: 'כי חסד חפצתי ולא זבח' (הושע ו', ו)".

6. מקור הקדושה והחיים ומקום הטהרה – המקדש הוא המקום המקודש ביותר בעולם, וממנו מתפשטת הקדושה, בדרגות שונות, לעולם כולו (ראה כלים פ"א משניות ו-ט). על מנת להתקרב למקום הקדוש נדרש האדם להיטהר תחילה: הטהרה, הקשורה למחנה לְיָהּ, הַנְּהָה הכנה לקדושת מחנה שכינה. המקדש מרוחק בתכלית מכל טומאה שהיא, שכן טומאה מבטאת מוות, בעוד שהמקדש הוא מקום חיים עד העולם, הודות לקדושתו הנצחית הנובעת מקדימתו לעולם.

7. מקור הברכה הגשמית לעולם כולו – כך מצינו בכמה מקומות בדברי חז"ל, למשל:

ראה מה היו הקרבנות בשעה שהיו קרבין, כל מה שהיה מתקרב מן מינו היה מברך את מינו... לחם מצות ולחם הפנים שהיו מקריבין היו מברכין את הלחם; ובכורים שהיו מקריבין היו מברכין את פירות הארץ... וכל כך למה שהיו הקרבנות קריבין. מעשה בסופר אחד... אמר להם: יש לי גפן אחת... ושש מאות חביות עושה לי בכל שנה... וכל השבח הזה בזכות נסוך היין שהיה קרב על גבי מזבח... אמר רבן שמעון בן גמליאל משום רבי יהושע: משחרב בית המקדש אין לך יום שאין בו קללה

(תנחומא תצוה יג).

אמר רבי עקיבא: אמרה תורה הבא עומר שעורין בפסח שהוא פרק שעורין כדי שתתברך עליך תבואה; הביא בכורים חטים בעצרת שהו פרק אילן כדי שיתברכו עליך פירות אילן; הביא ניסוך המים

ד. ביטויי השראת השכינה במקדש

1. התגלות הקשורה בדיבור – יש במקדש כמה סוגים ודרגות של התגלות מסוג זה. ראשית, השם אוהל מועד עצמו, יסודו בעניין ההיוועדות, וכפי שפירש רש"ר הירש בהופעתו הראשונה של הביטוי (שמות כ"ז, כא):

באהל מועד – כך נקרא המקדש בכל מקום: 'מועד' משורש 'עד', הקרוב ל'יחד', לקבוע התוועדות (עייין פירושי לעיל כ"ה, כב). 'מועד' הוא הזמן או – כאן – המקום להתוועדות כזאת. אוהל-מועד הוא המקום המיוחד לגילוי השכינה בישראל על-ידי קבלת התורה וההתמסרות אליה בהשפעת המקדש; או: המקום שה' קבעו להתגלותו אל משה למען ישראל (עי' פי' שם), וכן המקום בו יחדש ישראל בכל יום תמיד את בריתו עם ה', מקום 'התוועדות לשם התייחדות' עם ה'. בתורת 'דביר' המקדש הוא 'מקום הדיבור' ומקור האור, ובתורת 'אוהל-מועד' הוא אוהל ההתוועדות עם ה' והטיפוח התמידי של ה'אור' בעץ החיים של גידול רוח האומה.

כפי שמזכיר הרב הירש, קודש הקודשים נקרא גם דביר (מל"א ו', יט), על שם הדיבור שבו: הקול המידבר אל משה מעל הכפורת מבין שני הכרובים (במדבר ז', פט).¹⁰

בעל העיקרים (מאמר ג סוף פרק יא) קושר לארון גם את הנבואה: "וראוי שתדע שהמצא הנבואה על ידי הנביא על הבלתי ראוי או בלתי מוכן, לא יספיק להשפיע מן המקבל ההוא על זולתו אלא בהמצא הארון והלוחות באומה". גם השאילה באורים ותומים באה מכוח ההכרה במקום כמקום שכינה.

וכמובן, יש במקום גם גילוי רוח הקודש, למשל: "אמר רבי יונה: יונה בן אמיתי מעולי הרגלים היה, ונכנס לשמחת בית השואבה ושרת עליו רוח הקודש" (ירושלמי סוכה פ"ג ה"א).

בעקבות ההתגלות הא-לוהית בדיבור יוצאים ממקום זה גם המשפט והוראה לכלל ישראל, ולכך נתייחס בהמשך.

2. התגלות התלויה בראייה – התגלות כבוד ה' לישראל באש ובענן (בסיום הקמת המשכן – שמות מ', לה-לו); בחנוכת המשכן – ויקרא ט', כג-כד; בהתגלות לדוד בגורן ארוונה היבوسی – דה"א כ"א, כו; בחנוכת הבית הראשון – דה"ב ה', יג-יד; ז', א-ג), ובכלל גילוי שכינה מתמיד לכל ישראל (שמות מ', לח); הנסים שהיו במקדש אפילו בימי הבית השני (אבות פ"ה מ"ה), שהדוגמה המובהקת ביותר להם היא אולי הלבנת לשון של זהורית לעיני כל ישראל (יומא סז ע"א).

3. מקום השגחה – מלבד ההתגלות הא-לוהית בדיבור ובהיראות, המקדש הוא גם המקום שאליו שומע ה' ושאותו הוא רואה כל הימים, כדברי שלמה בחנוכת הבית:

לְהִיֹּת עֵינֶיךָ פְּתוּחוֹת אֶל הַבַּיִת הַזֶּה לְלַלֵּה וַיּוֹם אֶל הַמְּקוֹם אֲשֶׁר אָמַרְתָּ יְהוָה שְׁמִי שָׁם לְשֹׁמֵעַ אֶל

10 זיהוי גן העדן בהר המוריה מבליט אף הוא נקודה זו, שהרי זהו המקום שבו נשמע "קול ה' א-להים מתהלך בגן לרוח היום" (בראשית ג', ח).

בחג כדי שיתברכו עליך מי גשמים

(תוספתא סוכה פ"ג ה"ח).¹¹

בהבאת הביכורים למקדש מודה החקלאי לקב"ה, הנותן ברכה ביבול ובארץ, והעם כולו מודה לו בשלושת הרגלים, בבחינת "כי מִמֶּךָ הַלֵּל וּמִמֶּךָ נִתְּנוּ לָךְ" (דה"א כ"ט, יד).

8. **מצוות מורא מקדש** נובעת אף היא מהשראת השכינה במקום, וכך גם מצוות שמירת המקדש – בעיקר על פי ההבנה שהשמירה היא חלק מכבוד הבית.

לצד אלו יש סדרת פעילויות ומצוות המבטאות את מהות המקדש כמקום שבו בא האדם לעבוד את הקב"ה בביתו.

ה. ביטויי עבודת האדם במקדש

על שלושה דברים העולם עומד: על התורה ועל העבודה ועל גמילות חסדים (אבות פ"א מ"ב).

לקיומה המובהק של משנה זו במקדש, על היבטיו הרבים, יוחד שיעור 2, וגם בפרק הקודם של שיעור זה ייחדנו כמה מילים למוקד התורה במקדש. כאן נתייחס למוקד העבודה.

עבודת הציבור במקדש נעשית על ידי נציגים של העם כולו – משמרות ומעמדות של כוהנים, לוויים וישראלים – והיא ממומנת בכספי מחצית השקל, שאותה תורם מדי שנה כל יהודי, מן הארץ ומחוצה לה. כך הופכים כל ישראל שותפים ממוניים מלאים בעבודת המקדש. מציאות זו מדגישה את ממד האחידות המתגלה במקדש ואת ערכי החסד והשלום הניכרים בו במיוחד.

עבודות המקדש כוללות:

- קרבנות מכל הסוגים – ציבור ויחיד; חובות ונדבות; קודשי קודשים וקודשים קלים; מן החי ומן הצומח ומן הדומם; קרבנות המובאים מדי יום, קרבנות של מועדים קבועים, וקרבנות הקשורים בנסיבות המזדמנות.
- עבודת ההיכל התמידית: הטבת המנורה, הקטרת הקטורת וסידור לחם הפנים.
- תפילה, שירה והשתחויה (תפילת חנה – שמ"א א'; י-ג; תפילת שלמה – מ"א ח'; בית תפילה לכל העמים – ישעיהו נ"ז, ז).

מלבד עבודת הציבור, משמש המקדש גם **לעבודת היחיד**, הבאה בזמנים קבועים (שלושת הרגלים) כמו גם בנסיבות אישיות (קרבנות, ביכורים וכו').

כל אלו מבטאים פעילויות ומצוות שונות המתקיימות במקדש, ובהן באים ישראל כציבור וכפרטים לבטא את קרבנתם לקב"ה בארמון מלכותו.

ההכנה להתקרבות אל הקודש היא **הטהרה**. "אין אדם נכנס לעזרה לעבודה אפילו טהור עד שיטבול" (יומא פ"ג מ"ג) (ועיין שם במפרשים ש"לעבודה" לאו דווקא, אלא כל כניסה

לעזרה מחייבת טבילה). ככל שנכנסים פנימה יותר במקום המקודש, כך נדרשת טהרה גדולה יותר. הטהרה והזהירות מכל טומאה – טומאת מת, טומאות היוצאות על האדם מגופו וטומאות המגע – משמען התרחקות מכל מה שקשור במוות והתחברות אל החיים הנצחיים שבמקדש. עולם של טומאה הנו עולם של חלקיות וזמניות, ואילו עולם המקדש הנו עולם של שלמות ונצחיות. והרי כל עניינה של פעולת עם ישראל במקדש הוא לחוש במקור הכול בביתו.

כל הדוגמות הללו ממחישות את **המפגש** הבלתי-אמצעי המתקיים במקדש בין כנסת ישראל והקב"ה, ברמת הכלל וברמת הפרט, מתוך הכרה עמוקה באדנותו ובמלכותו יתברך על העולם כולו.

ו. מהות המקדש – שלמות המציאות

צירוף שני צדדי המקדש יחדיו מבטא מציאות שלמה, שהיא היא מהותו של המקדש, והיא מתגלה בו בראש ובראשונה בנוכחות הא-לוהית בעולם ובאפשרות המפגש עמו.

צדדים רבים לשלמות זו. חלקם באים לידי ביטוי בעשרת הנסים שנעשו לאבותינו בבית המקדש:

עשרה נסים נעשו לאבותינו בבית המקדש: לא הפילה אשה מריח בשר הקדש, ולא הסריח בשר הקדש מעולם, ולא נראה זבוב בבית המטבחים, ולא אירע קרי לכהן גדול ביום הכפורים, ולא כבו גשמים אש של עצי המערכה, ולא נצחה הרוח את עמוד העשן, ולא נמצא פסול בעומר ובשתי הלחם ובלחם הפנים, עומדים צפופים ומשתחויים רווחים, ולא הזיק נחש ועקרב בירושלים מעולם, ולא אמר אדם לחברו צר לי המקום שאלין בירושלים (אבות פ"ה מ"ה).

אין במקדש אותם חסרונות שגרמו אדם וחיה בחטאם. במקדש מתגלה עולם הטבע בשלמותו בדומם, בצומח ובחי, ללא שיבוש או הפרעה מצד העולם שמסביב. אף במעשי האדם במקום לא נמצא פסול: האהבה והאחדות בין בני האדם באה לידי גילוי מיוחד במקום זה. המקדש מייצג דגם של מציאות שלמה, בה מתגלה הקב"ה מצד אחד, ומצד שני – מאפשר לאדם לגלות את נוכחותו; וגילוי זה של שלמות בעולם מחייב את האדם לשלמות בכל מעשיו (ומכאן הקשר בין טהרה לקדושה).

שלמות זו היא תמצית הבריאה. כאן ראשית העולם ותכליתו, כאן מקום ההתגלות ומקום המפגש בין רוח וחומר, בין אינסוף לסוף, בין א-לוהי לאנושי. ומציאות שלמה זו משפיעה על העולם כולו קדושה וברכה גשמית כאחת.

* * *

בשיעור זה בחנו את הזיקה בין תפקידי המקדש העיקריים ואת ביטוייהם במקדש. בשיעור הבא נעסוק בע"ה בקשר בין שתי הבחינות – עבודת האדם והשראת השכינה – במספר עבודות במקדש.

11 ודוק: לפי שני המקורות, התגלות שכינה בברכה הגשמית תלויה בעבודת האדם!

* כל הזכויות שמורות לשיבת הר עציון ולרב יצחק לוי, תשס"ז *
* עורך: בעז קלוש *

* בית המדרש הווירטואלי שליך ישיבת הר עציון *
* האתר בעברית: <http://www.etzion.org.il/vbm> *
* האתר באנגלית: <http://www.vbm-torah.org> *
* משרדי בית המדרש הווירטואלי: 02-9937300 שלוחה 5 *
* דוא"ל: office@etzion.org.il *
